

З історії вітчизняного садівництва

ISSN 0558 – 1125
УДК 634:001 (091/092)

Ю. І. ЛАЗОРЕНКО, кандидат історичних наук
Державна наукова сільськогосподарська бібліотека (ДНСГБ) НААН,
Київ, Україна

НЕЗАБУТНІ СИМИРЕНКИ

J. I. LAZORENKO, PhD
State Scientific Agricultural Library (SSAL) NAAS, Kyiv, Ukraine

THE UNFORGETTABLE SYMYRENKOS

Присвячується пам'яті видатних українських учених помологів-садоводів – незабутній династії Симиренків, їх визначному вкладу в розвиток вітчизняної науки (в першу чергу садівничої), культури, промисловості. Платон Федорович – фундатор плодового розсадника у Млієві (нині Черкаська область) у 1856 р., один із засновників цукрової промисловості на Україні; Василь Федорович – підприємець-заводчик, інженер-конструктор, меценат; Лев Платонович – всесвітньо відомий помолог-садовод, організатор першого в країні помологічного розсадника і маточного саду в 1920 р., член-кореспондент Бельгійського товариства садоводів, почесний член Французького помологічного товариства; Володимир Львович – видатний учений, помолог-садовод, засновник і один із перших керівників нинішнього Інституту садівництва НААН України; Тетяна Володимирівна – магістр політології, перекладач літератури на кількох мовах; Олексій Володимирович – професор соціології.

Посвящается памяти выдающихся украинских ученых помологов-садоводов – незабываемой династии Симиренко, их огромному вкладу в развитие отечественной науки (в первую очередь садоводческой), культуры, промышленности. Платон Федорович – фундатор плодового питомника в Млиево (ныне Черкасская область) в 1856 г., один из основателей сахарной промышленности на Украине; Василий Федорович – предприниматель – заводчик, инженер-конструктор; Лев Платонович – всемирно известный украинский помолог-садовод, организатор первого в стране помологического питомника и маточного сада в 1920 г., член-корреспондент Бельгийского общества садоводов, почетный член Французского

помологического общества; Владимир Львович – выдающийся ученый, помолог-садовод, создатель и один из первых руководителей нынешнего Института садоводства НААН Украины; Татьяна Владимировна – магистр политологии, переводчик-международник; Алексей Владимирович – профессор социологии.

The article is devoted to the memory of the outstanding Ukrainian scientist-horticulturists – unforgettable dynasty of the Symyrenkos, their important contribution into the development of the inland science (above all, horticultural), industry. Platon Fedorovich – the founder of the fruit crop nursery in Mliiv (the now Cherkasy region) in 1856, one of the organizers of the sugar industry in Ukraine; Vasyl' Fedorovich – entrepreneur – manufacturer, engineer – designer; Lev Platonovich – the world – known pomologist – horticulturist, correspondent member of the Belgian Society of Horticulturists, Honorary Member of the French Pomological Society; Volodymyr L'vovich – outstanding pomologist, creator and one of the first heads of the now Institute of Horticulture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine; Tetyana Volodymyrivna – master of political science, translator; Olexii Volodymyrovych – professor of sociology.

Серед багатьох імен, які уславили українську землю, в числі перших стоїть династія Симиренків – учених, промисловців, інженерів, меценатів, кілька поколінь яких зробили неocenний внесок у розвиток вітчизняної науки, економіки, культури.

Своїм корінням ця родина сягає в сиву давнину. За деякими свідченнями, ще в Запорізькій Січі був козак на прізвисько Семирукий (“renka” (ренка) – в перекладі з польської мови «рука»), котрий славився надзвичайною силою та спритністю. Інші джерела [5, с. 143] вказують на те, що це був Степан Симиренко, який, показакувавши двадцять років, оселився на хуторі поблизу Черкас, став господарювати і навіть чумакувати (їздив у Крим по сіль, возив у Польщу рибу, поташ). Так і помер у чумацькій дорозі.

Його нащадки були всі закріпачені, і доля більшості з них невідома.

Достеменно відомо лише, що один з його синів, Федір Симиренко (1791-1867), виявив себе справжнім спадкоємцем батька. За порадою свого тестя Яхненка, він почав орендувати водяні млини на річці Росі. З того розбагатів, вступив у гільдію купців і став на той час значною особистістю та передовим діячем. Двох своїх синів, Платона і Василя, відправив до Франції навчатися в Паризькому політехнічному інституті.

Старший син Платон Федорович (1820–1863 рр.), здобувши чудову інженерну освіту за кордоном, спочатку збудував у с. Ташлик першу напівкустарну цукроварню і заклад сад у Млієві (нинішня Черкаська

область), на родинному хуторі, а в 1848 році разом з братами Яхненками, Кіндратом і Степаном, заснував «Спілку Симиренко-Яхненко», яка у Млієві, на орендованій землі, побудувала першу модерну цукроварню [8, с. 17].

Йдучи нога в ногу з промисловою революцією, що відбувалася тоді на Україні, «Спілка» збудувала в 1857 р. механічний завод з виробництва парових машин, гідравлічних пресів та іншого знаряддя для потреб цукроваріння та сільського господарства в цілому. Крім того, завод здійснював ремонтно-технічне обслуговування підприємств «Спілки», випускав інші устаткування, фабричні та сільськогосподарські машини своєї власної чи вдосконаленої конструкції. Згодом розпочалось будівництво пароплавів.

На тлі довколишньої кріпаччини та загальної відсталості Російської імперії мліївські підприємства Яхненків – Симиренків були не тільки промислово-технічним чудом і винятковим побутово-суспільним явищем з фабричним містечком, безплатною лікарнею (на 100 ліжок), шестикласними школами (для дівчат і хлопців), де викладання велося за програмою технічних училищ (більшість учителів мала університетську освіту), а й неабияким культурним центром – бібліотека, церква і театр [3, с. 14].

Величезною заслугою Платона Федоровича перед вітчизняною культурою було видання на його кошти безсмертного «Кобзаря» [12, с. 21]. Не тільки для нього, але й для всіх Симиренків Т. Г. Шевченко був «взірцем величезної любові до неньки – України» [4, с. 7].

У 1856 році П. Ф. Симиренко заклав у Млієві сад і розсадник плодкових дерев, а в лісі, неподалік, – ще два великі плодкові насадження.

Порівняно недавно в «Енциклопедії українознавства» з'явилось ім'я його молодшого брата Василя Федоровича (1835-1915), відомого у свій час інженера – конструктора в галузі цукроваріння та мецената української культури. За свідченням сучасників, він у 1873 р. викупив на заощаджені гроші занедбану руїну невеликої цукроварні у Сидорівці, біля Корсуня, недалеко від Млієва. Тільки завдяки ґрунтовному розумінню справи, його невсипущій працьовитості і блискучому організаторському хисту, напівзруйнований завод став прибутковим підприємством. Василь Федорович перетворив цю цукроварню у своєрідну лабораторію і виявив себе чудовим теоретиком і практиком, винахідником, новатором і раціоналізатором [3, с. 16].

Сучасники підкреслюють його м'яку та лагідну вдачу, глибоку моральну і духовну культуру, а надто його стриманість і скромність, широкую освіченість і володіння іноземними мовами. Василь Федорович випишував силу технічної та художньої літератури з усієї Європи.

В. Ф. Симиренко утримував у Сидорівці українську театральну гру-

пу, яка відіграла помітну роль в історії українського театру. Лець вибравшись з боргів, він заявив, що передаватиме щороку десятину своїх прибутків на громадські справи. До останніх днів життя щедрий меценат дотримувався цієї обіцянки. Гарячий патріотизм і відданість Батьківщині склали зміст кожного вчинку і почину Василя Федоровича [3, с. 18]. В часи важкого тиску на українську мову і культуру мало яке українське видання на Наддніпрянщині виходило без його допомоги. В. Ф. Симиренко усвідомлював важливе значення преси, особливо наукової, історичної та етнографічної. Він довгі роки підтримував газети «Рада», «Громадська думка» та «Літературно-науковий вісник» і допомагав видавати за кордоном «Україніше Рундschau» та «Рутеніше Рев'ю» для ознайомлення європейців з Україною [3, с. 18, 19, 20, с. 9].

На друкування самої лиш «Киевской старины» та її продовження – «України» Василь Федорович пожертвував понад 35 000 крб. Його коштом або за його допомогою вийшло декілька видань «Кобзаря». Він допомагав також окремим письменникам, як наприклад, М. М. Коцюбинському та І. Л. Шразі. За його сприяння вели дослідження та видавали свої праці О. Ф. Кістяківський та П. П. Чубинський. Допомогав Василь Федорович і М. П. Драгоманову, коли той перебував в еміграції у Швейцарії, та забезпечив його коштами на створення друкарні. Подарував 100 000 крб. золотом на купівлю нового будинку для Товариства ім. Т. Г. Шевченка у Львові. Протягом багатьох років надавав матеріальну допомогу українському гуртку в Київській семінарії. Це дозволило їй студентам утримувати бібліотеку та конспіративну квартиру, поширювати українські книжки серед селян, організувати з'їзди колишніх студентів семінарії тощо.

Допомогою В. Ф. Симиренка користувалися зібрання «Родина», «Товариство допомоги культурі і науці» та «Наукове товариство» в Києві.

Василь Федорович Симиренко пішов з життя 1 грудня 1915 року і був похований біля Аскольдової могили. Все своє майно, що оцінювалося до 10 мільйонів карбованців, він заповів на потреби українського мистецтва і культури і призначив опікуном цього фонду спеціальний комітет, до складу якого входили відомі українські діячі науки і культури: В. Б. Антонович, М. О. Комар, М. В. Лисенко, В. П. Науменко, Л. П. Симиренко, Л. А. Смоленський та І. Л. Шрага. Пізніше, по смерті Л. А. Смоленського та М. О. Комара, до комітету були включені М. С. Грушевський, В. М. Леонтович, П. Я. Стебницький та Є. Чекаленко [3, с. 19].

Сину П. Ф. Симиренка – Леву Платоновичу (1855–1920), всесвітньо відомому українському вченому – помологу, організатору першого в країні помологічного розсадника і маточного саду – єдиної в Росії та однієї з найбільших у Європі помологічних колекцій плодкових і ягідних

рослин – 6 лютого 2013 р. виповнилося б 158 років [2, С. 1125-1128]. За життя й понині його заслужено називають «Королем яблуневого царства», «Фундатором українського садівництва», «Прометеем вітчизняного плодівництва» тощо. Навіть перебуваючи у неволі (1878-1886), Л. П. Симиренко використовував найменшу можливість займатися своєю улюбленою справою – садівництвом.

Повернувшись у 1886 р. з восьмирічного сибірського заслання, він повністю віддався садівницькій науці, проводячи широкомасштабні дослідження в родинному помологічному розсаднику, започаткованому, як уже було сказано вище, його батьком. «Завданням вітчизняного плодівництва має стати турбота про популяризацію плодів і виробництво достатньої кількості садовини, і за цінами, доступними для широких верств населення» [13, с. 5], – так понад 100 років тому визначав молодий науковець головний напрям розвитку галузі.

Невтомний дослідник працював над вивченням понад 3000 сортів, форм та видів різноманітних плодових, ягідних і декоративних рослин, у тому числі яблуні – 900, груші – 889, сливи – 81, черешні та вишні – 50, персика – 115, абрикоса – 56, горіха – 45, агрусу – 165, а також 927 різних форм і видів троянди, 305 різновидів хвойних дерев і кущів та багатьох інших культур з різних кутків світу, які розмножував, визначав урожайність, ступінь пошкодження шкідниками та ураження хворобами, час їх вступу у плодоношення, придатність до поширення в нашому краї [22, с. 10]. Титанічна праця вченого, що стоїть за цими цифрами, має велике загальнодержавне та міжнародне значення.

У процесі досліджень Л. П. Симиренко приділив особливу увагу садівництву Криму, як своєрідному та важливому джерелу нових сортів, цій самобутній природній лабораторії, де від віків вирощувалися різні плодоягідні культури [13, с. 5]. Його внесок у розвиток плодівництва в цьому регіоні неоціненний.

Результатом понад 25-річного вивчення вченим кримського садівництва стали десятки наукових статей і монографічних праць, серед них – «Досвід і дослідження кримського промислового плодівництва» і «Матеріали до вивчення кримського промислового плодівництва» [10]. Вони послужили основою для підготовки й написання фундаментальної наукової праці «Кримське промислове плодівництво» (1912 р.) [15]. В ній учений висвітлив такі важливі питання, як добір порід і сортів, густина садіння плодоягідних насаджень, догляд за деревами і ґрунтом, водний режим, методи переробки, зберігання і транспортування плодів тощо. Це був один з перших творів у тодішній Росії, де ставилося питання про переведення досі аматорського садівництва на промислову основу.

Відомий учений – садовод академік В. В. Пашкевич писав з цього приводу: «Велике, необмежене, безкінечне спасибі Вам, дорогий Лев

Платонович, за книгу, рівної якій не було досі, здається, ніде, не те, що у нас... Російське плodівництво може пишатиь таким виданням, як «Кримське промислове плodівництво», яке не має рівних собі навіть серед закордонних видань. Успіх книги безперечний. Без усяких банальних побажань, але я щиро буду радий, коли всі російські плодoводи, практики й теоретики зроблять Вашу книгу у себе настільною» [8, с. 32; 21, с. 11].

Праця Л. П. Симиренка «Кримське промислове плodівництво» була нагороджена золотою медаллю Сімферопольського відділу Російського імператорського товариства плodівництва і мала вирішальне значення для розвитку промислового садівництва не тільки в Криму, а й у багатьох інших районах Росії [21, с. 8].

Проте рукопис 2-го тому цієї книги, який досліднику так і не судилося побачити надрукованим за життя, на жаль, був загублений, і тільки завдяки багаторічним спільним зусиллям ентузіастів, небайдужих людей його пощастило знайти і видати у 2008 році [16], а також перевидати 1-й том [10]. Неоціненний вклад у відродження й видання 2-го тому праці зробив відомий учений у галузі плodівництва, імунітету й захисту рослин, агроєкології та історії науки провідний симиренкознавець України академік Петро Васильович Вольвач, який присвятив вивченню наукової спадщини Симиренків 46 років свого життя. У новому виданні твору зібрані зразки (копії) нелегкого багаторічного листування академіка з різними інстанціями з проханням про його публікацію. Книга багата на ілюстративний матеріал сортів плодово-ягідних культур, описаних Л. П. Симиренком. Особливої уваги заслуговує розділ «Від укладача і наукового редактора» – своєрідний місток від минулого до наших днів. Це – 23 публікації статей сучасних учених – плodівників про Л. П. Симиренка, його наукові праці про нові сорти плодово-ягідних культур Криму, їх селекцію та перспективи впровадження.

Безсумнівно, інтерес викликають фотографії з сімейного архіву уславленої династії: її родовід з 1750 по 1979 рр., титульні сторінки рукописів, видань, фрагменти листування з відомими ученими – садоводами, поетами, письменниками. Особливо ж цікавим є бібліографічний список літератури, укладений Л. П. Симиренком, з бібліотеки «Таврика» та фото будинку Таврійської земської управи в м. Сімферополі, де розміщувалася ця бібліотека і матеріали якої вчений використовував при підготовці своїх праць [16].

Крім того, він свого часу активно співробітничав з журналами «Плодoводство», «Вестник садoводства», «Прогрессивное садoводство и огородничество» та ін. і паралельно трудився над «мрією свого життя» – працею «Російсько-українська помологія», котра підсумувала його 30-річні дослідження і стала окрасою української садівничої науки, вагомим внеском у світову та вітчизняну помологію. На жаль, славетно-

му вченому не пощастило закінчити книгу. 7 січня 1920 р. він загинув від кулі невідомого вбивці. Зусиллями нинішнього Інституту помології НААН ім. Л. П. Симиренка в 1961-1963 рр. працю було видано у 3-х томах [21, с. 8; 22, с. 12].

Гідним продовжувачем справи видатного вченого став його син Володимир Львович (1889-1938 рр.), якому 18 грудня 2012 р. виповнився б 121 рік. Проте тривалий час його ім'я замовчувалося, досі майже не видаються наукові праці, хоч його внесок у розвиток садівництва величезний. За своє коротке життя В. Л. Симиренко встиг виконати колосальну роботу з перебудови та організації українського плодівництва і залишив нащадкам багату спадщину. Серед його творів низка класичних підручників «Садовий розсадник», «Плодові асортименти України», «Сортові маточні фонди плодкових дерев на Україні», «Плодові асортименти масового поширення на Україні», «Завдання та організаційні форми помологічної роботи на Україні» і понад 30 статей у відомих на той час союзних і республіканських журналах [3, с. 28]. На превеликий жаль, у фондах сільськогосподарських бібліотек України до цього часу відсутня більшість цих творів, хоч вони не втратили своєї актуальності й дотепер.

На базі знаменитого помологічного розсадника у Млієві рішенням Колегії Наркомзему УРСР від 25 листопада 1920 р. було створено одну з перших на Україні дослідних установ по садівництву – Мліївську садово-городню дослідну станцію (нині Інститут помології НААН ім. Л. П. Симиренка) [7, с. 1] – установу, колектив якої провів і проводить багатогранну широкомасштабну роботу з наукового забезпечення розвитку українського та світового садівництва. Першим керівником його був В. Л. Симиренко.

Та головною заслугою Володимира Львовича була організація під його керівництвом у 1930 році в Києві теперішнього Інституту садівництва НААН України, який за понад 80 років функціонування став одним з найбільших наукових центрів галузі не лише на Україні, але й в усьому світі. Тут створюються високопродуктивні сорти плодкових і ягідних культур, розробляються високоефективні прогресивні технології вирощування садів і ягідників. В інституті працювали і працюють такі видатні вчені – плодководи, як М. А. Гросгейм, Л. М. Ро, П. К. Урсуленко, І. О. Миколайчук, П. Ю. Цехмістренко, І. П. Шермет, С. Х. Дука, А. В. Оліфер, М. К. Ольховський, Л.Й.Богдан, В. М. Ткачов, О. С. Матвієвський, І. К. Омельченко, К. М. Копань, В. П. Копань, І. Ю. Канівець, А. О. Романов, П. Д. Попович, М. О. Соловійова, М. Ю. Гушин, Я. А. Дудинський, А. І. Шепельський, В. І. Майдебур, М. О. Демидко, С. Г. Фришев, Ф. С. Каленич, І. С. Привалов, О. М. Шестопись, Р. П. Дрозденко. Їх естафету підхопило і гідно несе молоде покоління науковців: І. В. Гриник, П. В. Кондратенко, М. О. Бублик, Т. Є. Кондратенко, О. М. Ярещенко,

Н. В. Мойсейченко, О. А. Кішак, Л. Д. Болдижева, В. А. Соболев, Д. М. Ведмідь, В. О. Соколов, І. В. Тимошок, І. В. Шевчук, Л. М. Шевчук, Л. О. Барабаш, І. А. Сало, Г. М. Сатіна, В. А. Кривошапка, Ю. Д. Гончарук, Д. Г. Макарова та ін.

Вершиною наукової діяльності професора В.Л.Симиренка є його остання праця «Часткове сортознавство плодових рослин» (918 с.) [17], задумана як синтетична робота, що узагальнювала багаторічний досвід роду Симиренків [8, с. 56]. В ній подано детальний опис сортів плодових культур, що мають виробниче значення в Україні, аналіз сортового складу і шляхи його поліпшення, стандартизовано асортименти, представлено дані з сортознавства по яблуні (том 1), груші, сливі, вишні, черешні, абрикосу, персику (том 2), а також перелік стандартних рекомендованих українських і північноамериканських сортів, які, на думку автора, заслуговують на вивчення в нашій країні.

На жаль, Володимира Львовича Симиренка не обминула доля багатьох людей, котрі стали жертвами необґрунтованих репресій у 30–40-х і на початку 50-х років ХХ століття. Неминучі розходження між різними науковими школами з окремих теоретичних і практичних питань садівництва використовувалися певними особами для шельмування своїх опонентів. Знайшлися такі недоброзичливці і у В. Л. Симиренка, що оголосили його «ворогом народу», «шкідником» і, користуючись тим, що деякі з них обіймали керівні посади, домоглися репресування вченого в 1937 році. Разом з ним на довгий час були забуті і його твори, зокрема, й вищезгадана праця «Часткове сортознавство плодових рослин».

Та час розставляє все на свої місця, і в 1995 р. цей твір побачив світ зусиллями Української академії аграрних наук (нині Національна академія аграрних наук України), її тогочасного президента академіка О. О. Созінова, а також науковців теперішнього Інституту садівництва НААН, багатьох шанувальників родини Симиренків.

Варто відзначити, що професор Іван Розгін, який свого часу співробітничав з В. Л. Симиренком, умістив як додаток до цього видання «Частковий список друкованих праць Володимира Симиренка» (всього 30 назв) і «Бібліографію» (24 джерела) [12, с. 72-76].

Вагомий внесок у відродження пам'яті про своїх батька й діда та інших славних пращурів зробила дочка Володимира Львовича Тетяна Володимирівна [18, с. 19]. Саме вона передала з сімейного архіву рукопис книги, залишивши на ньому напис: «Складаємо це видання вінком любові і пошани, безкорисливої приязні і гуманізму на невідому могилу незабутнього батька, товариша і учителя, великого вченого і громадянина Володимира Л. Симиренка» [17, с. 5].

Досі мало відомо про життєвий і творчий шлях сина В. Л. Симиренка Олексія Володимировича (1931-1979) – професора соціології, що на-

родився в Києві, але змушений був, як син «ворога народу», емігрувати разом із сестрою в США. За океаном він став відомим ученим, викладав соціологію в Невадському, Каліфорнійському та Пенсільванському університетах. Залишив двох доньок, Таню і Лізу [20, с. 14].

Бажано, щоб на державному рівні було проявлено більше турботи щодо забезпечення працями Симиренків бібліотек аграрних вищих навчальних закладів (їх всього 135) і науково-дослідних установ НААН України [1, с. 3]. Адже навіть у науковій бібліотеці головного сільськогосподарського ВНЗ – Національного університету біоресурсів і природокористування України (колишня Українська сільськогосподарська академія) є, на жаль, тільки одна праця Л. П. Симиренка і дві – його сина.

У 1920 році на вже згаданій Мліївській садово-городній дослідній станції була створена наукова бібліотека на базі благодійного фонду особистої бібліотеки Л. П. Симиренка (21 тис. примірників, тепер 13920 одиниць зберігання). Початкова площа була 40, нині – 60 кв. м, обслуговувала 160, тепер 330 читачів, в основному науковців. На той час це було унікальне книгосховище. Тут були зібрані найкращі та найцінніші видання вітчизняних і зарубіжних авторів.

Бібліотека постійно приваблювала наукову інтелігенцію України. В її стінах працювали видатні вчені в галузі помології та садівництва, насамперед, її засновники, все ті ж Л. П. і В. Л. Симиренки, а також М. А. Гросгейм (1887-1930) – відомий фітопатолог і ентомолог, доктори: М. М. Артеменко (1926-1991) – професор, лауреат Державної премії УРСР і премії ім. Л. П. Симиренка, Заслужений агроном України, видатний організатор садівництва, один з директорів нинішнього Інституту помології ім. Л. П. Симиренка; Л. М. Ро (1883-1957) – професор, відомий учений-селекціонер; П. Ю. Цехмістренко (1907-1978) – лауреат Державної премії СРСР, Заслужений агроном СРСР, видатний селекціонер; О. С. Матвієвський (1928 р. н.) – відомий спеціаліст у галузі захисту рослин; кандидати наук: А. І. Шепельський (1913-2006) – видатний організатор садівництва, один із директорів теперішнього Інституту садівництва НААН; Д. І. Глухенький (1897-1969) – відомий спеціаліст ґрунтознавства та агротехніки плодівництва; М. М. Горьовий (1951-1996) – видний селекціонер; І. О. Миколайчук (1907-2004) – відомий селекціонер, а також М. М. Ніконенко (1907-1973) – лауреат Державної премії СРСР, видний селекціонер; Т. С. Федосенко (1899-1973) – відомий спеціаліст з агротехніки плодівництва і розсадництва; В. П. Ласкавий (1930-2008) – видний селекціонер; М. Д. Брушневський (1938-2004) – відомий спеціаліст галузі садівництва; М. Г. Панасюк (1912-1971) – видний спеціаліст у галузі переробки плодово-ягідної продукції, та ін. [7, с. 1-2].

Багато відомих учених і сьогодні відвідують мліївську наукову бібліотеку, що на високому методичному рівні забезпечує інформа-

ційно-бібліографічний супровід наукових досліджень своїх шанованих користувачів. На сьогоднішній день це – інформаційно-бібліографічний центр, який обслуговує науковців і виробників не тільки ІІ ім. Л. П. Смиренка, але й студентів та аспірантів денної та заочної форм навчання сільськогосподарського спрямування, а також учнів мліївських загальноосвітніх шкіл та садоводів-любителів – мешканців Млієва (станом на 01.01.2011 р. загальна кількість осіб, які скористалися послугами бібліотеки за рік становила 504, кількість відвідувань – 5609 разів) [1, с. 163]. До речі, координація роботи з інформаційного забезпечення проводиться спільно з лабораторією маркетингових і економічних досліджень та інтелектуальної власності Інституту помології ім. Л. П. Смиренка, що сприяє повнішому забезпеченню запитів читачів, підвищенню рівня їх обслуговування та найбільш повному розкриттю книжкового фонду.

В історії нашої країни назавжди залишиться яскраве сузір'я династії Смиренків з іменами зірок першої величини серед учених, промисловців, громадських діячів. Багато в чому завдяки їм, українство збереглося й утвердилося як нація.

Історична пам'ять – одне з великих досягнень людства, необхідне для розуміння сьогодення, для бачення перспективи. Тому так важливо пам'ятати світових і українських першовідкривачів садівничої культури, осягнення їх здобутків. Постановою Верховної Ради України від 7 лютого 2002 року та Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2002 р. передбачено вшанування пам'яті видатних учених-садоводів Л. П. Смиренка та В. Л. Смиренка.

Віриться, що в недалекому майбутньому з'являться фундаментальні монографії, які повідають нинішнім і наступним поколінням про кращих синів України, про їх внесок у розвиток вітчизняної та світової науки, розбудову держави. Обов'язок вдячних нащадків – віддати належне славним синам української землі за все, що вони зробили для рідної Вітчизни.

Список використаної літератури

1. Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН; редкол: В. А. Вергунов (голов. ред.), О. Є. Тарабрін, В. В. Дерлеменко та ін. – К., 2011. – Вип. 1. – 228 с.; С. 3, 24, 163, 166.
2. *Вергунов В. А.* Симиренко Левко Платонович (1855-1920) / В. А. Вергунов / Видатні постаті України: біографічний довідник / Г. В. Щокін, М. Ф. Головатий, В. А. Гайченко та ін. – 2-ге вид., доп. – К.: МАУП, 2007. – С. 1125-1128.
3. Від укладачів / Симиренко В. Л. Часткове сортознавство плодкових рослин: у 2-х т. Том I. Яблуня. – К.: Аграрна наука, 1995. – С. 13, 14, 16, 18, 19, 21, 24, 28.
4. *Ковтун Ю. І.* Живімо і творімо за прикладом славетної династії Симиренків / Ю. І. Ковтун / Сузір'я Симиренків / Ю. І. Ковтун. – К.: Україна, 2009. – с. 7.
5. *Жук П.* Ренет Симиренка / П. Жук. Ч. 10. – Вітчизна. – 1958. – с. 143.
6. *Ковтун Ю. І.* Зоряний пролог / Сузір'я Симиренків / Ю. І. Ковтун. – К.: Україна, 2009. – с. 6.
7. Історична довідка архіву Інституту помології ім. Л. П. Симиренка НААН України. – Мліїв, 2011. – С. 1-2.
8. Літопис роду Симиренків / **Розгін І., В. Л. Симиренко:** Короткий нарис життя та наукової й громадської діяльності / Іван Розгін. – Вінніпег (Канада), 1959-1960. – С. 17, 19, 21, 32, 56.
9. *Орач Н.* Симиренки / Н. Орач // Бібліотечний вісник. – 1996. – № 4. – с. 10.
10. *Петровская Л.* Корифей отечественного плодоводства: к 155-летию со дня рождения Л. П. Симиренко / Л. Петровская. – Крымский агротехнологический университет, 2010. – № 2.
11. Презентація книги Л. П. Симиренка «Крымское промышленное плодоводство». Том 2 [Сценарій]. – Наукова бібліотека ПФ НУБіП – Кримський аграрнотехнологічний університет, 25 лютого 2009 р., актовий зал.
12. **Розгін І., В. Л. Симиренко:** Короткий нарис життя та наукової й громадської діяльності / І. Розгін. – Вінніпег (Канада), 1959-1960. – С. 21, 36, 37, 72-76.
13. *Симиренко Л. П.* К вопросу о промышленном садоводстве. – М., 1888. – с. 5.
14. *Симиренко Л. П.* Помология. Яблоня, груша, косточковые породы. В 3-х т. – К.: Изд-во Укр. акад. с.-х. наук, 1961-1963. Т. 1. Яблоня. – 1961. – 579 с., Т. 2. Груша. – 1962. – 638 с., Т. 3. Косточковые породы, айва, рябина южная, кизил, мушмула, фундуки садовые и лесной лещинный орех. – 1963. – 555 с.
15. *Симиренко Л. П.* Крымское промышленное плодоводство / Л.П. Симиренко. – М., 1912. – Т. 1. – 746 с.

16. *Симиренко Л. П.* Крымское промышленное плодоводство [Текст] = Кримське промислове плідівництво. Т. 2 / Л. П. Симиренко / Упорядник П. В. Вольвач. – Сімферополь: Таврія, 2008. – 608 с., С. 29.
17. *Симиренко В. Л.* Часткове сортознавство плодкових рослин. У 2-х т. / В. Л. Симиренко. – К.: Аграрна наука, 1995. Т. 1. Яблуня. – 1995. – 455 с.; С. 5., Т. 2. Груша, слива, вишня та черешня, жерделя, бросквина. – 1996. – 463 с.
18. *Симиренко Т. В.* Очима пам'яті / Т. В. Симиренко / Родовід, 1995. – № 1 (10). – С. 19.
19. Такий болісний і довготривалий шлях повернення / Крымское промышленное плодоводство [Текст] = Кримське промислове плідівництво. Т. 2 / Л. П. Симиренко / Упорядник П. В. Вольвач. – Сімферополь: Таврія, 2008. – 608 с., С. 6, 23, 25, 45.
20. *Теличко В. О.* Невідомі сторінки з життя Володимира Львовича Симиренка / В. О. Теличко // Послідовники Л. П. Симиренка – садівництву України: зб. наук. пр. до 140-річчя з дня народження Л. П. Симиренка. – Черкаси, 1995. – С. 9, 14.
21. *Хоменко І., Хоменко Іг.* Ідеї Л. П. Симиренка живуть і працюють на садівництву України / І. Хоменко, Іг. Хоменко // Послідовники Л. П. Симиренка – садівництву України: зб. наук. пр. до 140-річчя з дня народження Л. П. Симиренка. – Черкаси, 1995. – С. 8, 11.
22. *Хоменко І., Хоменко Іг.* Л. П. Симиренко і українське садівництво / І. Хоменко, Іг. Хоменко // Л. П. Симиренко і садівництво України: зб. наук. пр. до 150-річчя від дня народження Л. П. Симиренка. – Мліїв-Умань, 2004. – С. 8, 10, 12.
23. *Чекаленко Є.* Спогади. – Нью-Йорк, 1955. – С. 369.

Одержано редколегією 06.05.12